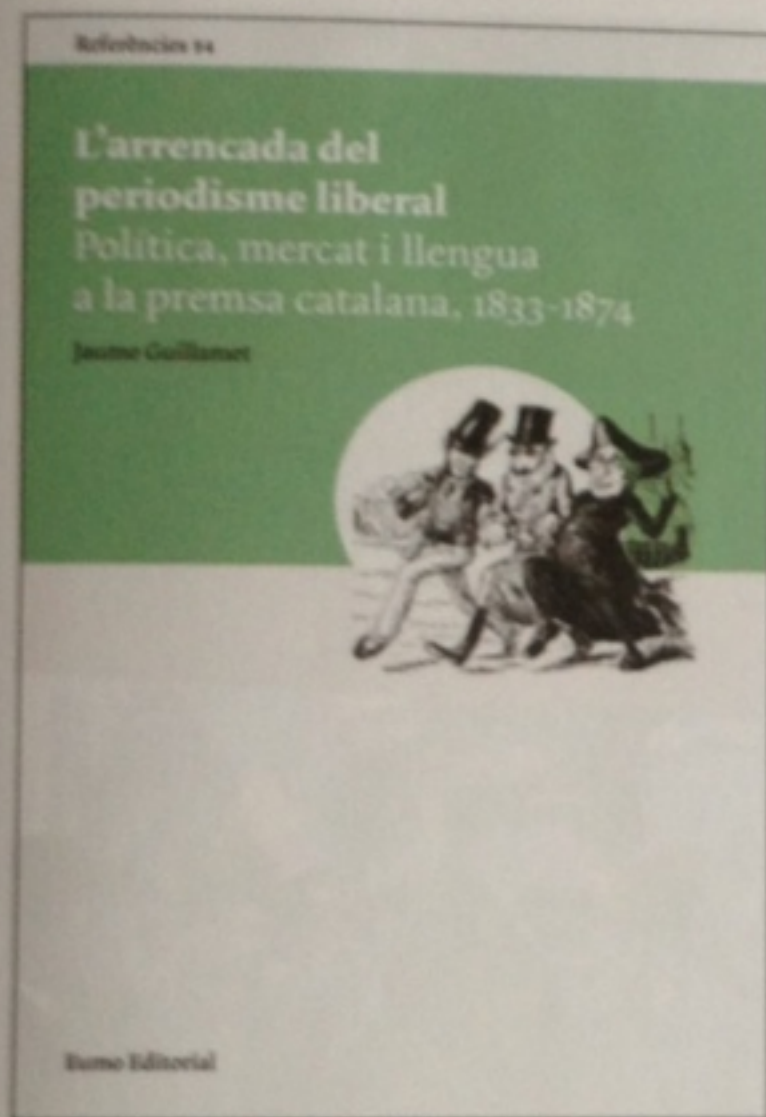

Pocs mesos després l'Orfeó Català el va incloure en el seu repertori i cinc anys més tard Emili Guanyavents hi posava una nova lletra; a partir d'aleshores la cançó va esdevenir un símbol del catalanisme naixent. Ayats ressegueix amb cura els avatars de l'himne (tant de la seva versió històrica com de l'adaptació de Guanyavents), de la seva progressiva implantació pel territori català (tot seguint la xarxa ferroviària) i de les successives prohibicions que va patir, amb més o menys intensitat, entre 1900 i 1939, i també dels himnes substituïts que, en un moment o altre, van sorgir («El cant de la senyera»,

fonament del qual és l'immens fons documental del biografat. Nascut al si d'una família representativa de la menestralia barcelonina, Joan Solé il·lustra molt bé la persistència i l'evolució d'una tendència del catalanisme (que nosaltres denominem *romàntic*) nascuda a final del segle XIX amb personatges tan representatius com Àngel Guimerà o Pere Aldavert i, en general, el món intel·lectual que girava al voltant del periòdic «La Renaixensa». Una manera romàntica d'entendre Catalunya i el catalanisme que, tot i que minoritària davant del catalanisme possibilista de dretes i d'es-

«La santa espina», «El cant del poble», «El virolai», «L'emigrant» o «L'estaca»). Un itinerari atzarós que va culminar, finalment, el 1993 quan «Els Segadors» fou declarat legalment l'himne nacional de Catalunya per una votació unànime del Parlament. El volum inclou un interessant CD amb una quinzena d'enregistraments, des d'un de 1900 fins a les darreres versions.

Com vam comentar no fa pas gaire en un article anterior, el separatisme català previ a la guerra civil ha centrat en els darrers anys, potser a redós del creixement del sentiment independentista, l'atenció d'alguns dels nostres historiadors. La darrera aportació en aquest camp ha estat el treball que ha escrit Joan Esculies entorn de la personalitat i l'actuació de Joan Solé i Pla (*Joan Solé i Pla. Un separatista entre Macià i Companys*, Edicions de 1984, Barcelona, 2011). Esculies ha fet una excel·lent biografia de Solé a partir de la bibliografia existent i d'un rigorós treball d'arxiu, el

querres, arribà fins als anys de la segona República. Solé, fill de pare republicà federal, s'inicià en els rengles catalanistes, quan era un jove estudiant de medicina, al Centre Escolar Catalanista i en d'altres entitats que s'aixoplugaven al voltant de la Unió Catalanista. El nacionalisme intransigent de Guimerà i el catalanisme social de Martí i Julià, metge com Solé mateix, van ser els dos pilars del seu catalanisme de pedra picada, que el van dur a presidir la vella Unió l'any 1917, en plena crisi del règim de la Restauració. Aliadòfil convençut, Solé fou l'ànima dels voluntaris catalans a la Gran Guerra, un dels mites més destacats de la cosmogonia catalanista, que ja fa anys va estudiar amb encert Martínez Fiol. Però el seu catalanisme abrandat contrastava amb la seva vida burgesa: metge reconegut, es guanyava molt bé la vida, i vivia abocat a la família, de manera que estava poc predisposat a emprendre accions arriscades. Potser per això no va voler secundar

Macià en els seus complots contra la dictadura de Primo de Rivera ni, anys més tard, va voler romandre al Palau de la Generalitat la nit del 6 d'octubre. Sí que va donar suport a l'efímera República Catalana de Macià i, malgrat que tenia una pèssima opinió de Companys i de la major part dels dirigents d'ERC, va acceptar el prec de Macià d'integrar-se, com a independent, a la candidatura d'ERC al Parlament de Catalunya. Aquesta decisió li complicà molt la vida: els nacionalistes radicals de Nosaltres Sols! l'acusaren de traïdor, alhora que els dirigents d'ERC se'n malfiaven. Amb l'esclat de la guerra, Solé, horroritzat per la violència faista, va tenir una intervenció directa en la salvació del monestir de Montserrat i en el rescat *in extremis* del cardenal Vidal i Barraquer. Solé i Pla escrigué al llarg de la seva vida un gran nombre d'anotacions en què exposava a raig la seva opinió de molts dels personatges que tractà. En general, el seu judici és dur: Tarradellas no era més que un saltataulells; Dencàs, un «mal subjecte», i Marcel·lí Domingo, «un dels homes més pillastres, més amorals, més sense escrúpuls»; però qui s'endú la pitjor part és, sens dubte, Companys, per a qui Solé no escatima els pitjors judicis (fins i tot li atribueix la responsabilitat intel·lectual de l'assassinat dels germans Badia). En definitiva, el llibre de Joan Esculies és una aportació de primer nivell al coneixement del separatisme català, dels seus ideals i de les seves contradiccions.

Des dels temps del Centre Escolar Catalanista (1886) i fins a l'actualitat, els diferents partits catalanistes han propiciat la fundació d'associacions juvenils més o menys vinculades als partits mare. Aquest és el cas de la Joventut Nacionalista de Catalunya (JNC), entitat que ha estudiat detalladament l'historiador sabadellenc Josep L. Martín (*Joventut Nacionalista de Catalunya. Escola de patriotes, Afers, Catarroja-Barcelona, 2011*). El treball, una adaptació de la tesi doctoral, repassa els orígens i l'evolució de la secció juvenil de CDC: el seu embrió es constituí al voltant de les primeres eleccions democràtiques de 1977, però no fou fins al 1980 que adquirí el seu format actual: una organització autònoma amb estatuts propis. La branca juvenil de CDC va tenir un creixement espectacular a redós de la influència electoral del partit: va passar de tenir uns tres-cents afiliats al moment de la fundació, a mil nou-cents, sis anys més tard, per a arribar a cinc mil quatre-cents l'any 1996. Com acostuma a succeir amb els seus equivalents d'altres partits, la JNC ha estat una escola de futurs quadres del partit i dels diferents nivells de poder que CDC i CiU han tingut des de la primera presidència de Jordi Pujol fins ara.

Al mateix temps, la JNC ha actuat manta vegada com una «llebre ideològica» que ha sacsejat el partit mare amb propostes ideològiques sovint incòmodes per a la direcció, com ara la reforma de l'Estatut, l'independentisme, el rebuig dels pactes amb el Partit Popular o les relacions, sempre complexes, amb UDC. Igualment, la JNC va reproduir dins el seu si la divisió del partit entre els sectors «pujolistes» i «roquistes», fet que va donar lloc a diferents enfrontaments interns. Com assenyala Martín, la militància de la JNC ha canviat amb els anys: hi ha hagut una creixent dretaniti-

Joan Solé i Pla Un separatista entre Macià i Companys

Joan Esculies

zació i un afermament de les tesis independentistes. Tanmateix, per tal de completar la radiografia de la JNC, hi trobem a faltar una major concreció de la distribució comarcal dels seus afiliats, i més referències a la seva extracció socioeconòmica. Amb tot, l'estudi de Martín esdevé una eina molt útil per a entendre més bé la dinàmica del catalanisme polític conservador dels darrers trenta anys.

Intel·lectuals, entre la cultura i la política

El problemàtic encaix de Catalunya dins l'Estat espanyol ha estat un dels grans problemes que ha tingut Espanya els darrers cent cinquanta anys. En un escenari marcat en gran part per la confrontació política i cultural, algunes veus han volgut, en un moment o altre, bastir ponts per al diàleg i l'entesa. El catedràtic Albert Balcells ha escrit un assaig prou esclaridor del que ha estat el diàleg intel·lectual entre Catalunya i Espanya